ANATOL EREMIA
(Chişinău – Republica Moldova)

STRUCTURA ŞI SEMNIFICAŢIA TOPONIMELOR DE ORIGINE ENTOPICĂ

Lexicul limbii române dispune de un bogat arsenal de cuvinte şi elemente formative ce servesc ca mijloace de creare a celor mai diferite categorii de nume topice: oiconime (nume de localităţi), hidronime (nume de râuri, lacuri, bălţi etc.), oronime (nume de munţi, dealuri, văi, hârtoape etc.). Dintre clasele de cuvinte ale lexicului comun un rol deosebit în procesul de constituire şi evoluţie a sistemului toponimic românesc îl au *entopicele* (termenii geografici, apelativele topice). Prin semnificaţia lexicală şi potenţialul lor onimic aceste lexeme sunt strâns legate sau foarte apropiate de caracterul obiectelor geografice desemnate şi de particularităţile lor geomorfologice şi naturale. De aici importanţa entopicelor pentru studiul toponimiei, mai cu seamă în procesul de stabilire a originii toponimelor şi de determinare a factorilor obiectivi ce au contribuit la apariţia diferitelor categorii de nume topice.

Majoritatea entopicelor româneşti sunt bine cunoscute de vorbitorii limbii noastre, ele fiind folosite frecvent în limbajul curent, în vorbirea vie a locuitorilor din diferite regiuni, având o largă răspândire în spaţiul etnolingvistic românesc. Acestea, de regulă, sunt înregistrate în dicţionarele explicative generale. Pentru cercetările toponimice însă, o mare importanţă au apelativele topice de circulaţie restrânsă (regională, locală), cuvintele cu semnificaţii distincte de cele fixate în dicţionare, precum şi unităţile lexicale ce au trecut în fondul pasiv al limbii sau cu totul dispărute, atestate doar în documentele şi scrierile vechi, dar şi în toponimia istorică.

Identificate şi interpretate din punct de vedere lingvistic (lexical, semantic, fonetic, gramatical), apelativele topice servesc drept suport sigur în stabilirea etimologiei, structurii derivaţionale şi evoluţiei for-

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

male a numelor topice. Numai cunoscând entopicul *barc*, de ex., se poate stabili proveniența şi semnificaţia etimologică a hidronimelor din arealul sudic basarabean: *Barcul cu Plomână*, *Barcul Lemnos*, *Barcul lui Nohit*, *Barcul Tinos*, *Bărcuţul.* Termenul *barc* este utilizat în graiurile locale cu sensul „lac mic; băltiţă”, numele topice respective desemnând într-adevăr nişte lacuri şi bălţi mici din lunca văii Prutului inferior (rn. Cahul), semnificaţiile lor de origine fiind: *Barcul cu Plomână* – „balta cu nuferi” (reg. *plomână/plămână* „nufăr de baltă”); *Barcul Lemnos* – „baltă formată pe locul unei păduri mici, care după inundaţie s-a uscat, rămânând în locul ei doar tulpinile cu crengi desfrunzite”; *Barcul lui Nohit* – „lacul ce aparţinea unui oarecare Nohit”; *Barcul Tinos* – „lac noroios, plin de tină”; *Bărcuţul*, diminutiv al lui *barc* – „lac mic”, băltiţă”. Or, termenul respectiv, din cauza necunoaşterii specificului graiului local, a fost apropiat de lexemul *barcă* „luntre”, hidronimele menţionate fiind astfel eronat explicate.

Entopicul *boţ*, cunoscut local cu sensul „bolovan mare de piatră; stâncă”, ne sugerează semnificaţia etimologică a toponimelor din hotarul satelor Cobani şi Lipovăţ (rn. Glodeni): *Boţul Mare*, *Boţul Mic*, *Boţul Negru*, *Boţul Detunat.* Termenul *ocnă* înseamnă „mină de sare”, „carieră de piatră”, iar uneori şi „râpă prăpăstioasă”, „groapă adâncă”, precum şi „izvor mare, ce ţâşneşte cu putere din pământ”, semnificaţia de origine a toponimului cu formă diminutivală *Ocniţa (Ocniţa-Ţărani*, *Ocniţa-Rezăşi*, sate în rn. Orhei).

Oiconimul *Bobeica* (sat în rn. Hânceşti), precum şi oronimele *Bobeica*, *Bobeica de pe Şes*, *Bobeica din Podiş* au la bază entopicul *bobeică* „movilă”, „holm”, „deal”, „munte nu prea înalt”. Termenul *bârnag* „insuliţă într-un râu, formată prin depuneri de nisip şi pietriş” a ajuns să însemne prin extensiune semantică „ridicătură de teren”, „dâmb”, „holm”, „deal înalt”. Prin acelaşi procedeu semantic apelativul *scoc* „uluc prin care se aduce apa la joagăr sau la moara de apă” a obţinut sensurile „mal abrupt”, „mal înalt”, „deal înalt, adesea izolat”, acesta din urmă fiind specific oronimelor din regiunile colinare: *Scoc*, *Scocul Râpos*, *Scocul din Ruptură*, *Scocul Nistrului.* La fel şi-a modificat sensul şi entopicul *ceair*, evoluând de la semnificaţia pri-

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

mară de „şes”, „loc cu iarbă pe o vale” la cea de „livadă veche, părăsită, cu pomi rari, crescută cu tot felul de ierburi şi buruiene”.

Pentru studiul toponimiei prezintă interes de asemenea formele dialectale ale entopicelor, pentru că sub învelişul lor fonetic de grai sunt tăinuite uneori apelative bine cunoscute, unităţi lexicale ce ţin de fondul literar al limbii. Ca exemple pot servi numele topice: *Rojinele*, bălţi în lunca Prutului (rn. Glodeni), motivat etimologic prin lexemul *rovină* (reg. *rojină*) „groapă”, „râpă”, „mlaştină”. *Rugiroasa*, baltă în delta Dunării (rn. Reni, reg. Odesa, Ucraina), explicat prin reg. *rugiros*, ce corespunde adj. lit. *ruginos* (fem. *ruginoasă)*, cu referire în cazul dat la culoarea ruginie a apei; *Şforul*, loc în albia râului Prut (rn. Cahul), dedus din apelativul *sfor* „repeziş pe cursul unei ape curgătoare”, „vârtej de apă”.

Despre faptul că în limba noastră au existat unele cuvinte şi termeni creatori de toponime astăzi ieşiţi din uz sau cu totul dispăruţi ne mărturisesc documentele istorice şi scrierile vechi: *Aninuş*, *Balatina*, *Bolata*, *Chicera*, *Hlabnic*, *Pogor*, *Prihodişte*, *Runc*, *Şomîldoace*, *Voloaca* etc. Pentru acestea au servit ca bază de formare apelativele topice vechi, de circulaţie restrînsă, regionale, locale: *Aninuş* < *aninuş*, derivat cu suf. *-uş* al lui *anină* „nisip”; *Balatina* < *balatină* „loc mlăştinos; mocirlă” (< slav. *болотина*; cf. şi alte formaţii în *-ină* din limba noastră: *berezină*, *bucovină*, *cotlovină*, *rovină*); *Bolata* < *bolată*/*boloată* „mlaştină, mocirlă, smârc” (< rus. *болото*); *Chicera* < *chiceră* „deal înalt; muncel”; *Hlabnic* < *hlabnic* „lac”, „pârâu”, „izvor” (< slav. *хладник* „izvor cu apă rece”); *Pogor* < *pogor* „deal înalt cu pante repezi” (< v. slav. *погоръ* „la vale”, „în jos”, „coborâş”, „prăvăliş”); *Prihodişte* < *prihodişte* „picior de deal”, „coastă cu repezişuri” (< v. slav. *приходище*); *Runc* < *runc* „loc defrişat; curătură”; *Şomâldoagele* < *şomâldoc*/*şomâldog* „baltă, lac”, „gârlă”; *Voloaca* < *voloacă* „pădurice de luncă”.

Toponimelor *Balatina*, *Bolata*, *Pogor*, *Prihodişte*, ca, de altfel, şi numelor topice *Gârla*, *Iezerul*, *Palanca*, *Poiana*, li s-a atribuit pe nedrept o proveniență slavă, şi aceasta cu vădită tendenţiozitate poli-

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

tică[1]. În realitate, aceste nume proprii geografice sunt de origine românească, deoarece ele au fost create de români pe bază de cuvinte deja existente în limba română şi folosite mai întîi cu funcţie de apelative, cu toate că unităţile lexicale respective au fost cândva preluate dintr-o limbă slavă.

La crearea numelor topice, după cum se poate observa, au servit ca bază de formare nu numai apelativele topice, dar şi unele cuvinte şi termeni din alte clase ale lexicului comun, cu semnificaţii şi conotaţii diverse, desemnând multiple şi variate lucruri, fiinţe, aspecte, situaţii, stări, fenomene, însuşiri şi calităţi din realitatea obiectivă: *Adânca*, *Adunaţi*, *Anina*, *Arsa*, B*âtlanul*, *Boroscaiul*, *Buturugile*, *Carasul*, *Căldarea*, *Cămila*, *Cotita*, *Coţofana*, *Crapul*, *Curcubeţica*, *Detunata*, *Drochia* [= Dropia], *Flămânda*, *Frasinul*, *Găunoasa*, *Hulturul*, *Larga*, *Lata*, *Lunga*, *Mălaiul*, *Mohorâta*, *Nămoalele*, *Opărita*, *Ouşorul*, *Piatra*, *Pârlita*, *Plătica*, *Plopii*, *Recea*, *Repedea*, *Rotunda*, *Saca*, *Salcia*, *Săraca*, *Schinoasa* [= Spinoasa], *Socii*, *Strâmba*, *Tigăiţa*, *Tinosul*, *Ursul* şi *Ursoaica*, *Zăplazurile* etc.

Unele denumiri vizează în mod direct realiile existente în momentul formării lor (*Aninii*, *Curcubeţica*, *Frasinul*, *Piatra*, *Zăplazurile* etc.) sau însuşirile şi trăsăturile caracteristice concrete specifice locurilor desemnate (*Adânca*, *Găunoasa*, *Larga*, *Lunga*, *Recea*, *Schinoasa* etc.). Altor nume topice le corespund de la apariţie semnificaţii figurative, aluzive, cu efect stilistic, reprezentând la origine creaţii metonimice sau metaforice.

M e t o n i m i a constă în transferul denumirii unui lucru asupra altuia cu care se află într-o anumită relaţie. Un caz de metonimie toponimică îl reprezintă situaţia când întregul este denumit printr-o parte a sa (*pars pro toto*). Astfel, pădurea din care o parte a suferit cândva de pe urma unui incendiu a fost denumită *Arsa* sau *Pojarul*, un câmp plan pe care se află o movilă – *La Movilă* sau *Movila*, o păşune cu stanişte pentru vite – *Staniştea*. Întregul poate fi desemnat

[1] М. В. Сергиевский, *Топонимия Бессарабии и её свидетельство о процессе заселения территории*, Moscova, Известия Академии Наук СССР, Отд. лит. и яз, 1946, tomul 5, nr. 4, p. 334, 340, 343, 344.

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

printr-o parte a sa (*toto pro pars*), printr-unul din elementele sale constitutive, principal sau reprezentativ. Speciile de arbori sau de arbuşti au determinat numele unor păduri şi desişuri (*Răchita*, *Scumpia*, *Ulmul*), varietăţile de ierburi şi buruiene – numele de păşuni, fâneţuri şi pământuri nelucrate (*Brustura*, *Chirăul* [= Pirăul], *Curcubeţica*, *Păiuşca*), plantele cultivate – denumirile terenurilor agricole (*Bostanii*, *Mălaiul*, *Păpuşoaiele*). Numele de animale şi păsări adesea consemnează habitatele lor: *Bursucul*, *Cioara*, *Corbul*, *Veveriţa* (păduri), *Hulturul*, *Vrabia* (dealuri), *Coţofana*, *Drochia* (văi), *Carasul*, *Crapul*, *Hidra* (*Vidra*), *Plătica* (bălţi şi lacuri). Transferul de nume prin metonimie este adesea favorizat de aflarea obiectelor topografice în raport de contiguitate (de învecinare). De ex., satului întemeiat în apropierea lacului *Roşu* i s-a dat numele *Roşu*, porţiunea de teren agricol situată lângă pădurea *Ghindari* a fost denumită *Ghindari*, localităţii din preajma valului *Troian* (Valul lui Traian de Jos) i s-a zis *Troian*.

Toponimia basarabeană ne oferă numeroase cazuri de transfer dintr-o categorie onimică în alta. Astfel, unele hidronime şi oronime au devenit oiconime, nume de localităţi: *Bulboaca*, lac > *Bulboaca*, sat în rn. Anenii Noi; *Cişmea*, izvor > *Cişmea*, sat în rn. Orhei; *Lăpuşna*, râu > *Lăpuşna*, sat în rn. Hânceşti; *Măgura*, deal > *Măgura*, *Măgureanca*, *Măgurele*, sate în rn. Făleşti şi Ungheni; *Visoca*, deal înalt > *Visoca*, sat în rn. Soroca etc.

Se întâlnesc şi cazuri inverse, când râurile sunt denumite după localităţile pe care le traversează (*Brânzeniştioara* < *Brânzeni*, *Glodeanca* < *Glodeni*) sau când dealurile preiau denumirile localităţilor din preajmă (*Chetroşanu* [= Pietroşanul] < *Chetrosu* [= Pietrosu], *Găvănosu* < *Găvănoasa*).

E posibil ca unele oiconime să fi apărut prin transferuri multiple, adică prin transpuneri repetate de nume. Astfel, mai întâi *Budăi* s-a numit un izvor (sau o fântână), apoi locul din preajma lui sau valea pe care se afla situat şi, în sfârşit, satul care a luat fiinţă în acel loc sau pe acea vale.

M e t a f o r a în toponimie reprezintă o figură de stil care constă în denominaţia formelor de relief bazată pe comparaţie. Transferul

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

onimic de la comun la propriu are loc datorită asemănării imaginare dintre obiectele reale antrenate într-un raport semantic, logic. Comparaţia se face la nivelul lexicului comun, iar denominaţia – la nivel onimic, între cele două procedee stabilindu-se un raport complex de ordin logico-semantic. De altfel, se susţine că „nu toponimele sunt formate prin metaforă, ci unele entopice care servesc la formarea numelor de locuri”[2].

Toponimul metaforic este o creaţie individuală, realizată pe baza unui cuvânt deja existent în limbă, acesta fiind un entopic sau un apelativ obişnuit din lexicul comun. Obţinând o nouă funcţie, care constă în redenominarea obiectului la un alt nivel şi după anumite criterii, toponimul, acceptat şi utilizat de toţi sau de mai mulţi vorbitori, devine o creaţie colectivă. Denominaţia, la nivel onimic, presupune un grad mai avansat de identificare şi individualizare a obiectului. Drept factori denominativi servesc semele marcante, particularităţile distinctive ale obiectului desemnat. Corespunzător acestora, din structura semantică a cuvîntului sau termenului respectiv se alege semul sau semele reprezentative, care, în cele din urmă, determină denumirea obiectului la nivel onimic.

Astfel, unui deal întins (tărăgănat), cu două movile pe coama sa, una mai mare şi alta mai mică, i s-a zis *Cămila*. Cineva din locuitorii satului a denumit pentru prima dată această formă pozitivă de relief, altcineva a preluat denumirea, mai departe ea fiind transmisă de la vorbitor la vorbitor, devenind astfel cunoscută şi utilizată de toţi membrii unei comunităţi, de către toţi locuitorii satului. Două movile din hotarul satului Avrămeni (rn. Râşcani) au fost „botezate” *Ursul* şi *Ursoaica* pentru că din depărtare semănau imaginar cu aceste animale. Într-un caz a servit ca punct de plecare în procesul de denominaţie semul cuvântului *cămilă* referitor la cele două cocoaşe ale animalului, în alt caz – semul ce vizează înfăţişarea masivă a animalelor. Restul componentelor semantice (patruped, cu gâtul şi picioarele lungi (cămila), cu gâtul şi picioarele scurte, păros (ursul) etc. nu

[2] Ramona Lazea, *Toponime formate prin metaforă*, în „Studii şi cercetări de onomastică”, Craiova, 2001, nr. 6, p. 204.

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

au prevalat în momentul creării onimicului, fiind deci abandonate, lăsate fără atenţie.

Prin metaforizare au luat fiinţă diferite categorii de nume topice: *Berbecii*, movile, s. Avrămeni, rn. Râşcani, stânci izolate, s. Saharna, rn. Rezina; *Burduhul*, deal, s. Petreni, rn. Drochia; *Burduhanul*, deal, s. Maşcăuţi, rn. Criuleni; *Calul*, deal, s. Poiana, rn. Ungheni; *Căldăruşa*, vale, s. Boldureşti, rn. Nisporeni; *Căuşul*, lacuri, s. Cioara, rn. Hânceşti; *Covăţelele*, lacuri mici, s. Chetriş, rn. Făleşti; *Ouşorul*, movilă, s. Iăzărenii Noi, rn. Sângerei; *Potcoava*, lacuri în hotarul satelor Leuşeni (rn. Hânceşti), Măcăreşti, Valea Mare (rn. Ungheni); *Şarpele*, vale, s. Sălcuţa, rn. Căuşeni; *Şerpoiul*, gârlă, or. Cahul; *Zmeul* (*Zmăul*), lac, s. Copanca, rn. Căuşeni.

Prin urmare, toponimele metaforice îşi au începutul în graiul viu al vorbitorilor şi reprezintă formaţii lexicale ale limbii comune. La origine, ele ţin de „limbajul afectiv sau expresiv" şi funcţionează „într-o zonă limitrofă sau de interferenţă cu substantivele comune"[3]. Numele topice respective, subliniază acad. Iorgu Iordan, „trădează o anumită atitudine subiectivă a poporului faţă de lumea fizică înconjurătoare, cum vede el lucrurile în mijlocul cărora trăieşte şi cum reacţionează lingvistic atunci când nevoia de a le distinge unele de altele îi cere să le dea un nume"[4]. Şi în continuare: „În această privinţă toponimia nu se deosebeşte prin nimic esenţial de lexicul vorbirii curente. Aceiaşi tendinţă de a diferenţia noţiunile, cât mai precis posibil, cu ajutorul termenilor meniţi să le exprime, de a le individualiza şi, drept consecinţă logică, aceiaşi înclinare de a recurge la termeni proprii, care să înlăture orice primejdie de înţelegere greşită sau numai aproximativă şi, totodată, să definească exact noţiunile respective" (*ibidem*).

Lexicul entopic şi cel general comun cuprind termeni şi cuvinte ce denumesc numeroase obiecte topografice şi locuri aparte, multe dintre acestea exprimând şi particularităţile lor fizico-geografice şi naturale:

[3] Eugen Câmpeanu, *Substantivul. Studiu stilistic*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1975, p. 136.

[4] Iorgu Iordan. *Toponimia românească.* Bucureşti, Editura Academiei Române, 1963, p. 312.

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

1. Forme de relief, pozitive şi negative: *arcaci* „ramificaţie a unei văi; vâlcea”, *bair* „ridicătură de teren; deal”, *bâtcă* „munte mic”, „deal înalt”, *cal* „deal lung, întins, tărăgănat”, *chiceră* „deal înalt, muncel”, *cotlovină* „vâlcea închisă”, „hârtop”, *curmătură* „loc adâncit pe culmea unui deal sau munte”, *custură* „culme de deal foarte îngustă şi priporoasă”, *dâlmă* „deal mic; dâmb, holm”, *gorgan* „deal mic”, „movilă ţuguiată”, *gropană* „adâncitură mare de teren”, *găoază* „adâncitură”, „văgăună”; „râpă”, *ierugă* „vale scurtă şi îngustă”; *gâlmă* „mică ridicătură de teren; holm”, *hodobaştină* „locul unde se înfundă o vale”, „vale adâncă; râpă”, „vâlcea”, *măgură* „munte”, „deal înalt, izolat”, *modâlcă* „mică ridicătură de teren; dâmb”, *obrejă* „mal de râu”, „loc înalt şi sterp”, *osoi* „partea de deal dinspre nord”, *sorişte* „partea de deal dinspre sud, aflată în faţa soarelui”, *troian* „fortificaţie străveche, constând dintr-un val de pământ cu şanţ adânc”, *ţuţuroi* „vârf ascuţit de deal sau de munte” etc.

2. Ape curgătoare şi stătătoare, părţi ale obiectelor hidrografice: *adăpoi* „loc de adăpat vitele la o apă”, *anafor* „vârtej de apă într-un râu”, *arămoaică* „loc într-un lac (sau baltă) unde apa nu îngheaţă iarna”, *barc* „lac”, „baltă”, „heleşteu”, *bălăştioagă* „băltoacă; mlaştină”, *crună* „izvor”, „locul de unde începe a curge o apă”, *durău* „cascadă într-un râu”, *durduc* „râpă adâncă; prăpastie”, *feredeu* „loc de scăldat într-un râu sau lac; scaldă, baie”, *furcitură* „locul unde se împreunează mai multe pâraie”, *ghiol* „lac; liman”, *gâldan* „lac de luncă”, *hoagă* „pârâu într-o râpă cu maluri abrupte”, *izbuc* „izvor puternic”, *japcă* „baltă în lunca unui râu”, *tău* „lac, baltă noroiasă”, *obârşie* „partea de sus, dinspre izvor a unei ape”, *prăval* „loc într-un râu unde apa se prăvală de pe un prag”, *saha* „pârâu sau gârlă împotmolită la un capăt”, *supat* „scobitură în malul unui râu făcută de apă”, *şupală* „fîşia din mijlocul unui râu unde curgerea apei este mai repede”, *tainiţă* „loc adânc în albia unei ape” etc.

3. Natura terenului: *aluniş* „desiş (pădurice) de alun”, *bojer* „desiş, tufe de boz”, *boroscaişte* „loc crescut cu boroscai (scai)”, *bulgărie* „grădină de zarzavat”, *călinar* „desiş de călin”, *buturişte* „loc unde a fost tăiată pădurea şi au rămas buturile (cioatele)”, *ceair* „loc de păşune şi fânaţ”, *ciritei* „loc cu multe tufe; tufăriş”, *cornaci* „pădure de

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

corn", *foltan* „desiş de stuf şi papură", *frunzar* „loc cu tufe mari", *ghindar* „pădurice de stejar", *goruniş* „pădurice de gorun", *huceag* „pădure tânără şi deasă", „desiş", *seci* „pădurice deasă, cu tufăriş", *leurdiş* „loc unde creşte leurdă", *mohorişte* „loc crescut cu mohor", *pârjolişte* „loc unde a ars pădurea", *rarişte* „loc în pădure cu copaci rari", *sângerei* „loc unde cresc arbuşti de sânger (sângerel)", *suhat* „loc de păşune", *teiuş* „pădurice de tei", *ulmet* „desiş de ulmi" etc.

4. Particularităţi şi însuşiri ale obiectelor şi locurilor desemnate: *aninuş* „loc nisipos; nisipuri", *bâhlitură* „apă stătută, cu miros neplăcut", *chiştiroaie* „loc unde pământul este îmbibat cu apă", *ciotcărie* „loc unde a fost tăiată pădurea şi au rămas cioatele", *cremănuş* „loc cu mult pietriş de cremene", *derdeluş* „coastă de deal unde copiii se dau cu sania; săniuş", *grohotiş* „loc cu mult pietriş", *humărie* „loc de unde se scoate humă", *moceriş* „apă stătătoare, cu fundul nămolos", *năvoloacă* „semănătură în prăşitură, pământul fiind numai boronit, fără să fie arat", *prăvălitură* „loc unde s-a prăvălit un mal, un deal", *rătăcană* „groapă", „râpă săpată de apele din ploi", *reniş* „loc nisipos la malul unei ape", *sărătură* „loc sărături", *secătură* „loc unde pământul nu rodeşte sau dă puţin rod", *sâgă* „loc lutos amestecat cu nisip", *tinoagă* „loc cu apă şi noroi", „lac noroios", *udelişte* „loc unde pământul e îmbibat cu apă", *zgură* „loc cu pământ uscăcios, sfărâmicios" etc. Cele mai multe dintre aceste particularităţi şi însuşiri sunt exprimate adesea de componentele adjectivale: *adânc, alb, cald, galben, găunos, glodos, gol, înalt, lutos, mare, mic, negru, nisipos, nou, pietros, putred, rece, repede, râpos, săpat, sărat, sec, stâncos, strâmb, vechi* etc.

5. Habitate umane (localităţi, locuinţe, construcţii): *budă* „casa pădurarului", „adăpostul lucrătorilor în pădure", *căsoaie* „casă mică, auxiliară", *cherhăna* „încăpere unde se prepară şi se păstrează peştele", „adăpostul pescarilor", *câşlă* „loc pentru iernatul vitelor", „aşezare de păstori", *conac* „gospodărie boierească", „casa moşierului la ţară", *cotună* „parte de sat; mahala", *făgădău* „cârciumă în afara satului", „han", *han* „loc de popas pentru călători", *odaie* „aşezare gospodărească în afară de sat", „aşezare de agricultori", *otac* „adăpostul ciobanilor în câmp", „aşezare păstorească", *ratu*/*rateş* „han la

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

un drum mare", *saiá* „adăpost pentru vite, oi", *slobozie* „aşezare rurală scutită de dăjdii şi impozite", *izbişte* „locul unei locuinţe distruse, dispărute", *văratic* „loc unde păşunează vitele vara", „adăpostul de vară al păstorilor" etc.

6. Fortificaţii străvechi: *cetăţuie* „locul unei vechi fortificaţii, constând dintr-un val cu şanţ", *grădişte* / *gradişte* „locul unei cetăţi sau întărituri străvechi", *orhei* „loc fortificat; cetate", *otac* (pl. *otace*) „lagăr militar; tabără", *palancă* „întăritură dintr-un val şi şanţ, cu pari ascuţiţi la capătul de sus, înfipţi în pământ şi fixaţi între ei cu scoabe de fier", *parcan* „întăritură, redută", *tabără* „loc întărit unde staţionează o oaste", „lagăr militar", *zamcă* „întăritură", „castel feudal" etc.

Studiul terminologiei entopice basarabene contestă ideea unui specific aparte, cu deosebiri radicale şi, mai cu seamă, de altă limbă decât cea românească, după cum încearcă să demonstreze unii pseudolingvişti, pentru că, după cum se poate lesne observa, acest specific poartă un caracter strict local şi ţine, sub aspect fizico-geografic şi natural, de particularităţile inerente unei regiuni, şi, în plan lingvistic, de un grai sau de un grup de graiuri, în fine, de limbajul local al vorbitorilor de limbă română. Terminologia entopică basarabeană, în ansamblul ei, confirmă ideea unităţii limbii române în întreg spaţiul dacoromân. Deosebirile de ordin fonetic, lexical şi semantic, ce se fac observate de la o localitate la alta sau chiar de la o zonă la alta, nu afectează limba, ca atare nu-i modifică statutul unitar, ci ele sunt de ordin particular, local, regional. Limitele de răspîndire teritorială a elementelor lexicale în discuţie, de regulă, nu urmează cursul râurilor mari (Siret, Prut, Nistru), care nicicând n-au servit ca stavile, hotare glotice, ci, dimpotrivă, în multe cazuri le intersectează. Nu regionalismele constituie baza unei limbi, ci fondul ei lexical comun literar.

Cercetarea toponimiei şi a terminologiei entopice va contribui la rezolvarea unor probleme de istorie a limbii, etimologie, dialectologie, va elucida, şi aceasta în primul rând, chestiuni ce privesc formarea şi evoluţia lexicului entopic popular, încadrarea nomenclaturii topice şi entopice basarabene în sistemul onimic românesc general.

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)

STRUCTURE AND SIGNIFICANCE OF TOPONYMS OF ENTOPIC ORIGIN
(*Abstract*)

The article stresses the specificity of toponyms of entopic origin. We analyzed categories of topical names which come from geographical terms, having a regional or local circulation. Modes of denomination in entopical toponomastics are also discussed. It is also underlined that onymical peculiarities of regional character do not affect the Bessarabian toponymical system, which, due to both its contents and form, has remained common Romanian.

CUVINTE-CHEIE: *apelativ*, *entopic*, *sens*, *sistem*, *terminologie*, *toponim*.
KEYWORDS: *appellative*, *entopic*, *meaning*, *system*, *terminology*, *toponym*.

Institutul de Filologie
al Academiei de Ştiinţe a Moldovei
Chişinău MD-2001, Bd. Ştefan cel Mare şi Sfânt, 1
Republica Moldova

BDD-V703 © 2014 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 15:16:16 UTC)